

Cumque post hæc omnia Joannes papa annos A *ejus imposito pessime suffocatus fuit atque dignum sedecim sedem tenuisset, Wido Tusciæ marchio. suis sceleribus finem accepit inuasor et injustus suasu Marozii conjugis, quæ quondam Sergio papa prostituta fuerat, eundem propter Petrum papæ germanum, quem summa invidia prosequeretur, sede amotum in carcerem conjecit: atque in eodem non multo post defunctus, vel cervicali ori*

detentor sedis apostolicæ: ut qui per impudicam matrem Theoderam sacrosanctam sedem violenter arripuit, per filiam æque impudicam justa Dei vindicta ejectus et in carcerem conjectus, ea simul cum vita caruerit. (LITFRAND. et FLOGGARD.)

JOANNIS PAPÆ X EPISTOLÆ ET PRIVILEGIÆ.

I.

EPISTOLA JOANNIS X AD EPISCOPOS NARBONENSIS PRIMÆ.
(ANNO 914.)

Agii metropolitani ordinationem confirmat; Geraldum pervasorem damnat; Agio pallium mittit.

[Apud Mansi, *Conc.* tom. XVIII.]

JOANNES episcopus, servus servorum Dei, REGINALDO Biterensi, ARMANO Tolosensi, RICULFO El-nensi, GIMARÆ Carcassensi, WIGONI Gerundensi, GERARDO Agathensi, TEUDERICO Lutovensi, REUBERTO Nemausensi, item TEUDERICO Barchinonensi, GEORGIO Ausonensi, RUDOLPHO Orgelitanensi, Ecclesiarum Christi reverendissimis ac sanctissimis episcopis.

Sanctitatis vestræ litteras de metropolitano Agio suscipientes, huic insidias et fraudes Geraldinequissimi ei illatas agnoscentes, valde doluimus, et quasi nostro corpore suscipientes defecimus. Unde vestræ sanctitati notum esse volumus, quia præfatus Geraldus falsidicus, ad hanc sanctam Romanam atque apostolicam Ecclesiam, cui auctore Deo deservio, veniens, a nobis quasi innocens, subripere voluit episcopatum, cui nos, licet ejus iniquitatis versutiam plenius non agnoscentes, commo-dare sine canonica censura noluimus. Ipse vero, ut multorum veridica relatione comperimus, nescio quas falsas epistolas per subreptionem, quasi ex nostro nomine vobis perferens, episcopatum Narbonensem hac occasione armata manu depræ-datur, venerabilis Agius ejus insidiis captus, venire ad sanctam sedem apostolicam differtur, et alia quamplurima de illo, antequam per vestras litte-ras, cognovimus audientes. Quapropter vobis per Eyminum archiepiscopum [*Vesontionensem*], nostras apostolicas litteras misimus, ut ipsum sæpe nominatum Geraldum per omnia falsidicum tenentes, inter episcopos non haberetis. Nunc, quia malitiam, iniquitatem, atque fraudes, a vestra fraternitate pleniter agnovimus: volumus, atque apostolica auctoritate mandamus, ut, sicut jam vobis scripsimus; et sacri canones testantur, eum inter episcopos non habeatis: quippe nec a clericis, vel populo sit expetitus, nec a vobis suis comprovincialibus more solito ordinatus. Privilegium, pallium, usum pallii, vestro metropolitano Agio, ut vestra petivit dilectio, misimus: quia nulli ecclesiæ

B hoc quod illi juste competit, denegamus. Optamus vos in Christo nunc et semper bene valere.

II.

PRIVILEGIUM JOANNIS X HAICHONI ABBATI CONCESSUM.
(ANNO 917.)

Monasterii Salvatoris Fuldensis privilegia confirmat.

[Dronke, *Cod. diplom. Fuld.*, 308.]

JOANNES episcopus, servus servorum Dei, HAICHONI religioso abbati venerabilis monasterii Domini Salvatoris et per eum in eodem venerabili monasterio successoribusque suis abbatibus in perpetuum.

Summam gerentes sollicitudinem omnium venerabilium locorum, quantum ex divino adjutorio possibilitas datur, de eorum stabilitate satagere studemus. Hoc namque studio et divina placatur elementia et laus Ecclesiæ Christi procuratur. Nam potiori et nos fiducia pro impetranda venia delictorum æternam pietatem audemus implorare. Et ideo reverentia tua postulavit a nobis, quatenus jam dictum venerabile monasterium Domini Salvatoris a sancto Bonifatio archiepiscopo constructum in loco Boconia erga ripam fluminis Fulda privilegii sedis apostolicæ munimine decoretur, ut sub jurisdictione sanctæ nostræ cui Deo auctore deservimus Ecclesiæ constitutum nullius alterius ecclesiæ jurisdictionibus submittatur. De qua re piis desideriis faventes hac nostra apostolica auctoritate id quod exposcitur effectui mancipamus secundum privilegii seriem quod ab antecessore nostro bonæ memoriæ Marino hujus almæ sedis præsule inibi perpetualiter factum nobis ostendere satagisti. Et ideo omnem cujuslibet ecclesiæ sacerdotem in præfato venerabili monasterio ditionem quamlibet habere et auctoritatem præter sedem apostolicam, et episcopum in cujus diocesi idem venerabile monasterium constructum esse dignoscitur, cui licentiam concedimus tantum cum opportunitas consecrandi altaris fuerit. Prohibemus ita ut, nisi ab abbate monasterii fuerit invitatus, nec missarum ibidem solemnitate quisquam præsumat omnino celebrare, ut profecto juxta id quod subjectum apostolicæ sedi firmitate privilegii consistit, inconcusse dotatum permaneat locisque ac rebus tam eis quas moderno tempore

tenet vel possidet quam quas futuris temporibus in jure ipsius monasterii divina pietas voluerit augere ex donis et oblationibus decimisque fidelium absque ullius personæ contradictione firmitate perpetua perfruatur. Cæterum vero hoc deliberantes decernimus ut congruis temporibus nostræ sollicitudini ecclesiasticæ intimetur, qualiter religio monastica regulari habitu dirigatur concordiaque convenienti ecclesiastico ritu mancipetur; ne forte, quod absit, sub hujus privilegii obtentu animus gressusque rectitudinis vestræ a norma justitiæ aliquo modo retorqueatur. Et neque regi neque episcopo cuiuslibet vel comiti vel alii magnæ parvæque personæ licitum sit quamlibet vim inferre sive aliquam controversiam facere in rebus vel familiis ejusdem sæpedicti venerabilis monasterii. Et auctoritate nostra interdiciamus ut nulla femina inibi ingredi unquam præsumat. Nemo in eodem monasterio venerabili vel in cæteris ejus locis placitum habeat. Nemo servos vel colonos ad aliquod servitium constringat illis tantum exceptis personis quibus abbas ad utilitatem suæ necessitatis assensum præbuerit. Eligendi sibi abbatem, quando opus fuerit, fratres inter se potestatem omnimodis habeant, secundum regulam sancti Benedicti sine ullius personæ contradictione.

Tibique, fili dilecte Haicho, quia te bene eruditum et eloquentem virum esse novimus, verbum Dei prædicare auctoritate sancti Petri et concedimus et præcipimus. Igitur statuentes apostolica cura decernimus per hujus decreti nostri paginam, ut quicumque cujuslibet ecclesiæ antistes vel quacunque dignitate prædita persona hanc privilegii nostri auctoritatem quam prærogativa principis apostolorum firmamus, temerare præsumperit, nisi cito resipiscat, anathema sit; et iram Dei incurrens a cætu sanctorum omnium extorris existat, et nihilominus præfati monasterii dignitas a nobis indulta perpetualiter inviolata permaneat apostolica auctoritate roborata. Qui autem custos et observator hujus privilegii extiterit, benedictionem et gratiam a Deo consequatur.

Scriptum per manum Joannis protoscriniarii sanctæ sedis apostolicæ in mense Maio, indictione quinta. Bene valete. Datum xiv Kal. Jun. per manum Stephani secundicerii sanctæ sedis apostolicæ, anno Deo propitio pontificatus domni Joannis summi pontificis et universalis decimi papæ, in sacratissima sede beati Petri apostoli, quarto imperante domno piissimo patricio augusto Berngario a Deo coronato magno imperatore anno secundo et patricius anno secundo, indictione V.

III.

JOANNIS PRIVILEGIUM PRO ECCLESIA AUGUSTODUNENSI.

(Anno 949).

Ecclesiæ Augustodunensis possessiones, Heriveo episcopo petente, confirmat.

[*Gall. Christ.* tom. IV, in instrum., pag. 70].

JOANNES episcopus, servus servorum Dei, reverendissimo et sanctissimo sanctæ Augustodunensis

A Ecclesiæ episcopo, et per te in eadem Ecclesia in perpetuum.

Oportet nos qui ecclesiastici culminis, divina suffragante pietate, munus suscepimus, ut in distinctione rerum ecclesiasticarum, confratrum et episcoporum injuriis compatiendo, armis ecclesiasticæ auctoritatis subveniamus, et in restauratione fidelium devotione certa operam confirmationis ferendo gaudentibus congaudeamus. Unde quia poposeit nostram paternitatem filiatio tua ut privilegio nostræ auctoritatis res et villas tuæ Ecclesiæ usibus deputatas, videlicet quæ in honore beati Nazarii martyris sacrata est, confirmare debemus, scilicet villam Tiliniacum cum suis appenditiis, quam antecessor et avunculus tuus una per consensum et auctoritatem Richardi comitis, et filiorum ejus eorum usibus delegaverat; simul et monetam tuæ civitatis, quam per præceptum filii nostri Caroli gloriosissimi regis isdem antecessor tuus adeptus fuerat, et ex tua largitione decimas reddituum omnium Ecclesiarum tuæ diocesis, qui tertio anno ex tunc tam ex his quæ tibi debentur, quam etiam ex iis quæ ministerialibus tuis contingunt; necnon et capellas tres: unam in honore sancti Joannis, aliam in honore sancti Leodegarii, tertiam in honore sancti Eptadii. Decernimus autem per privilegii nostri auctoritatem ut supra nominata villa, cum supradictis omnibus, perpetuis temporibus in canonicorum usibus sine ambiguitate et sine cunctatione permaneat; non solum autem illa, sed etiam omnes eorum res, videlicet Ruiliacum, quod munificentia genitricis tuæ per consensum Richardi comitis illis contulit; simul etiam Biliniacum. Sussiacum autem Mariasolium, necnon et Simpiniacum et Mariniacum, cum omni integritate sua et omnibus appenditiis suis, illorum usibus per apostolicæ auctoritatis privilegium confirmamus; atque sub interdictionis excommunicatione, ne quis illud violare audeat, pontificali regimine seu modis omnibus prohibemus. Si quis autem præsumptor temerario ausu hoc quod tuæ humilitatis petitione, et quod pro eleemosyna regum et principum, necnon et animæ antecessoris tui nostra apostolica liberalitas privilegii auctoritate firmando roboravit, et promulgando confirmavit, contraire, infringere, contradicere, subtrahere, aut in aliquo imminuere innisus fuerit, cognoscat se anathematis vinculo a Patre et Filio et Spiritu sancto æternaliter obligatum, sed et cui. Juda traditore Domini nostri Jesu Christi et fure sacrilego, qui ea, quæ pauperibus eroganda erant, loculos habens furabatur, ignis æterni incendio concremandum, et in baratrum cum Dæmonibus deputandum, ac sine spe recuperationis demergendum. Custodes autem et observatores hujus nostri decreti benedictio et pax Domini nostri Jesu Christi conservare dignetur per sæcula.

Scriptum per manus Adriani scriniarii sanctæ Romanæ Ecclesiæ, in mense Novembri, indict. 8. Bene valete.

IV.

JOANNIS X PRIVILEGIUM PRO MONASTERIO S. GALLI
(Anno 919).

Salomoni episcopo Constantiensi et abbati S. Galli privilegium immunitatis ac liberæ electionis ab imperatoribus regibusque eidem monasterio datum, atque a Sergio III PP. confirmatum, iterum roboratum confert.

[Apud Neugart., *Cod. dipl. Alemannicæ*, t. II, p. 11].

JOANNES episcopus, servus servorum Dei, omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus.

Religiositati vestræ notum esse volumus quia quidam vir venerabilis nomine Salomon ex partibus Germaniæ, Constantiensis Ecclesiæ episcopus, et abbas monasterii S. Galli, per legatos suos nobis innotuit cum licentia senioris sui Chuonradi regis, limina S. Petri causa orationis, insuper et pro nostra visitatione adire velle. sed propter infestationem tumultuantium populorum, illis in partibus sævientium, venire non posse (557). Innotuit etiam per eosdem legatos, ipsum jam sub antecessore nostro, beatæ memoriæ Sergio papa, Romanam venisse; et ab eo benigne susceptus, concessa sibi auctoritatis suæ familiaritate, inter alia apostolicum expetiit, quatenus præfati monasterii privilegium, quod ab antiquis temporibus usque ad tempora Arnolphi regis solis regibus subjacebat, ut fratres inibi demorantes inter se abbatem eligere et constituere potestatem haberent, quia propter eum violatum fuit. Nam ipse illud monasterium in beneficium acquisivit apud Arnolphi regem, ac filium ejus Ludovicum precibus impetravit, ut denuo restaurare præciperent, et ab ipsis adepta licentia ex apostolica auctoritate renovatum confirmaretur (558). Hoc ipsum sicut ipse episcopus præsens apud antecessorem nostrum expetiit, ita per legatos suos, data licentia a domino suo Chuonrado rege, apud nos impetravit. Nos vero, veneratione religiositatis suæ agnita, libenti animo petitioni ejus assensum præbuimus, et per auctoritatem apostolatus nostri certum conscriptum fecimus, per quod privilegia et statuta, antiquitus prædicto monasterio concessa, solidissime firmavimus, ita ut nunc et deinceps sæpediti cœnobii fratres neque episcopus, neque alterius monasterii

(557) Itaque jam sub anni 919 initium Burcardi Alemanniæ ducis ac Rudolphi II Burgundiæ regis contentiones agro Helvetico funestæ fuerunt. Prælii inter utrumque exercitum commissi apud Vitodurum meminerunt Hepidannus et Hermannus Contract. ad h. a

(558) Brevitatis quam perspicuitatis studiosior erat notarius in summa bullæ Sergianæ referenda.

(559) Chartæ Romanæ nomine papyrum Ægyptiacam intelligi existimo, vel quod Romæ fabricata fuerit, vel quod adhuc sæculo x bullæ pontificiæ in ea conscriberentur. Cf. Mabill. *de re diplom.*, l. I, c. 8.

(560) Vid. Heinec. *de sigillis*, p. 48. *Nouveau traité de diplom.*, t. IV, p. 311.

(561) Petrus Ortensis legatus Joannis X præfuit concilio Alheimensi in Rhætia Suevica celebrato xii Kal. Octob. ann. 916, ejus meminit Hermannus Contr. ad e. a. Est vero *Orta* seu *Hortanum*, Petri sedes, oppidum in Umbriæ confiniis prope Tiberim, secus atque putavit Ant. Pagius, *Crit. Ba-*

A abbas, neque comes, neque alia quæque alicujus hominis persona audeat inquietare, sed quod sancitum est et constitutum apostolica auctoritate, firmum et inviolabile cunctis temporibus in ævum permaneat. Si quis autem, quod fieri nolumus, verum etiam prohibemus, contra hoc nostræ auctoritatis privilegium agere præsumpserit, et violare tentaverit, sciat se, nisi resipuerit, anathematis vinculis subdendum, et a regno Dei alienandum. Qui autem præsumpserit et non resipuerit, anathema sit, et a regno Dei alienatus abscedat, et in infernum diabolo sine fine mansurus demergatur. In hoc etiam petitionibus religiosi episcopi venerabilibus legatis hoc subnixè supplicantibus, ut contra consuetudinem nostram charta Romana (559) cum scriptis notariis permutatis conscribi hæc in pergameno, quod secum detulerant, concessimus, et ut non dubitaretur de ipsis, quæ scripta sunt, annulo nostro subtus sigillari jussimus (560). Qui autem horum quæ per nostram auctoritatem scripta sunt, veri exsecutores et observatores extiterint, benedictionem et gratiam a Domino Deo mereantur æternam amen. Bene valete.

Scriptum est per manus Epiphaniæ notarii S. Romanæ Ecclesiæ in mense Februario. Datum per manus Petri Ortensis episcopi (561), viii Mart., indictione 8 (562), regnante domino Berengario anno 4 (563), postquam Cæsar consecratus est feliciter in Dei nomine, amen.

V.

JOANNIS X PRIVILEGIUM PAULO EPISCOPO ADRIENSIS
CONCESSUM,
(Anno 920).

[Apud Ughelli, *Italia sacra*, II, 401].

JOANNES episcopus, servus servorum Dei, reverendissimo PAULO (564) S. Adriensis Ecclesiæ episcopo.

Quia petiisti a nobis, quatenus concederemus tibi, et per te jam factæ tuæ Ecclesiæ curtem Bone uno, quæ vocatur Rhodige, et silvam quæ dicitur Grumpi, seu Piscarium, quæ vocatur Longole verum etiam curtem quæ vocatur Romiliacus, quæ est posita in Caneglada, atque fundum Crispo cum omnibus eorum pertinentiis et adjacentiis, ut liceat tibi in dicto longo Rhodige castrum construere ad servandum populum sanctæ tuæ Ecclesiæ, etc. Et insuper concedimus suffragium populi permanentis a termino Rhodige

ron, ad a, 916, qui Ortonam citerioris Aprutii civitatem in ora maris Adriatici intellexit, refutatus a Justo Fontanino in *Antiquitatibus Hortæ Colonicæ Etruscorum*, l. II, c., n. 13. Sedes episcopalis Ortensis seu Horiensis a. 1437 unita fuit episcopatu civitatis Castellane. De *Ortonensibus* episcopis in Aprutio vid. Ughell. *Ital. Sac.* t. VI, p. 966-76.

(562) Ponenda indictio 7.

(563) Annus iv Berengarii imperatoris currebat adhuc ante 24 Martii, quo die cum Paschali solemnitate conjuncto Joannes X anno 916 coronam imperii Romæ eidem imposuit, teste poeta anonymo, qui ante medium sæculi x scripsit, ap H. Vales. Paris. 1663. Leibnitz, *Scriptor. rer Brunsvic.* t. I., et Murator. *Script. Ital.* t. I, p. II.

(564) Hic ille est qui oppidum Rhodigium edificavit ibique domicilium fixit, cum jam Adria ex insalubri aere cœloque incolas expulisset. Eam demigrationem ratam facit Joannes X hoc privilegio.

[Adriensem civitatem in restorationem tuæ Ecclesiæ, et funditus destructæ, statuen-
tibus liceat a territorio Rhodige usque, etc.]
VI.

PRIVILEGIUM HONESTO ARCHIEPISCOPO RAVEN-
NATI CONCESSUM.

(Anno 921.)

Mittarelli, *Annal. Camaldul.* I, app. 34.]
In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti,
Romano nostro JOANNE, summo pontifice,
Romano papa in apostolatu, anno septimo,
Indictione nona Romæ Lateranensi.

Vobis domino Joanni summo et universali

apostolica sacratissima beati Petri sede

vobis Honesto, divina favente gratia,

episcopo sanctæ nostræ Ravennatis Ecclesiæ

colenariis, ut concederemus, et vestris suc-

cus in perpetuum possidendum. Unde

tu nostro beati Petri apostoli, Patris pa-

tantum... impetrandi via est, quoties bene-

dicta nostra Romana Ecclesia ejus jura

rebat postulasti; sed Roma magis accre-

vit quam minui. Ideo sicut... a aposto-

us sanctæ nostræ universalis Ecclesiæ,

num et justum recognoscimus... i patr....

re benedictionem... dimisimus et damus atque

re seu em... amu... hujus sanctæ nostræ

re Ecclesiæ tibi Honesto sanctæ nostræ...

re o confratri nostro et per manus... præ-

re dicta Ra... at... Ecclesia filia hujus sanctæ

re romanæ Ecclesiæ una... vestris successo-

re perpetuum possidendum suo jure. Id est

re nus, et a nobis alienamus, et vestris ma-

re didimus atque emancipamus vobis, sicut

re uncti Patres nostri tradiderunt et emanci-

re pta: ita et nos per hujus nostri præcepti

re emancipationis similiter et confirmatio-

re nemus totam massam, quæ vocatur

re , una cum omnibus fundis suis, et

re nibus juris pertinentiis suis, piscationibus

re et venerationibus suis et omnibus sibi sub-

re is vel pertinentibus, constituta territorio

re se inter flumen Adicem et flumen Pado.

re largimur et confirmamus seu tradimus,

re perpetuum emancipamus de jure sanctæ

re romanæ et universalis Ecclesiæ in prædicta

re ravennatæ Ecclesia, id est totam et inte-

re massam quæ vocatur fiscalia cum omnibus

re fundis seu et cum omnibus juris sui

re tibus, nec non cum omnibus villis et ple-

re ipsa massa constitutis, piscationibus quo-

re nationibus suis, similiter cum omni tri-

re bus atque... tione temporali et annuali seu

re et cum omnibus, quæ de prædicta massa

re am Romanam Ecclesiam pertinent, consti-

re tutione Ferrariense. Hoc quidem modo tra-

re ct emancipamus a nobis ambas massas in

re tuo archiepiscopo, et in tuis successoribus

re tuis habendo, tenendo, ordinando, dispo-

ando, seu judicandi potestatem habeatis in per-
petuum cum tuis successoribus ad jura sanctæ
Ravennatis Ecclesiæ beati Apollinaris, quod, sicut
supra diximus, pure et absolute, et sine omni con-
ditione vobis vestrisque successoribus in perpe-
tuum remisimus, atque emancipamus. Si quis de
omni clero, sive aliqua persona, aliqua dignitate
decoratus, sive privata persona, contra hunc titu-
lum nostri privilegii et emancipationis aliquam
litem impulerit, sit compositurus et daturus auri
optimi libras centum, medietatem Camere nostræ
Lateranensi, et medietatem sanctæ Ravennatis Ec-
clesiæ beati Apollinaris, et sit excommunicatus a
nostra amplissima sede apostolica, et sub anathe-
mate et pri... timis et sanctorum conciliorum Ni-
cæni, Constanti... ni effes... et quas... onores
habere videtur ex eo pri... i censuim....

VII.

EPISTOLA JOANNIS X AD HERIMANNUM ARCHIEPISCOPUM
COLONIENSEM.

(Anno 921.)

*Jubet ut Romam veniat una cum Hilduino et Richa-
rio, qui de Tungrensi episcopatu contendebant.*

[Apud Mansi, *Conc.* tom. XVIII.]

JOANNES episcopus, servus servorum Dei, reveren-
dissimo et sanctissimo confratri nostro HERIMANNO
sanctæ Coloniensis Ecclesiæ archiepiscopo.

Cum simus Dominicæ plebis superna misera-
tione rectores, studiosius nos convenit Dei præsi-
dium pro subditorum sæpe cogitare salute, ne
frustratis, quod absit, animabus antiqui hostis
insidiis, ante omnium pastorem districtam cogamur
solvere rationem: quia ideo fidelis servus et
prudens domini super familia constitutus esse
dignoscitur, ut congruo tempore det illis fructum.
Congruo tempore sacerdotes propositi Deo fruc-
tum dant, cum pro salute omnium sibi subdito-
rum, quod opportunum est offerunt. Et quia ve-
stra fraternitas sententiam Apostoli reprobavit
operando (*I Tim. v*) qui monet, nullo modo alicui
leviter manus imponere, cum Hilduvinum, cano-
nicis sibi obviantibus regulis, absque clericorum
electione, et laicorum acclamatione. Gisleberti
metu, episcopali insula decorare non denegastis,
cum prisca consuetudo vigeat, qualiter nullus
alicui clerico episcopatum conferre debeat, nisi
rex cui divinitus sceptrum collatum est. Quo vero
ordine Gislebertus hoc quod illi concessum non
est agere non metuit, ut arbitror, quia illicite præ-
sumpsit, rationabiliter imbecille permanebit. Tam-
en quia Richerus, ut Caroli regis testimonium
perhibet, atque nostri dilecti filii Berengarii glo-
riosissimi imperatoris litteræ testantur, primitus a
clero electus, et a populo expetitus est: cur donum
sancti Spiritus, quasi temporale commodum, cui
non licuit imponere non distulisti, omnino miramur,
cum scriptum sit: *Intelligens gubernacula possi-
debit* (*Prov. 1*). In veteri etiam Testamento divina
lege sancitum est, ut sacerdotes de sacrificio Domini
pectusculum sumant (*Levit. vii*). Non equidem ob
aliud, nisi ut sacrificio discant, quid de semetipsis

ipsi suo Conditori debeant immolare. Et cum nosmetipsos Deo offerre sedulo debeamus, cur alios errantes sequi non contemnimus? cum scriptum sit: *Si separaveris pretiosum a vili, quasi os meum eris* (Jer. xv). Igitur quia magis hominis quam Dei formidine metuistis, quod inutiliter gestum est, nostra imbuti admonitione, ut cilius emendare delectemini omnino monemus. Valde namque admirari non distulimus, cur contra rationem absque regis jussione agere perlentastis: cum vobis reminiscantibus hoc nullo modo esse debeat; ut absque regali præceptione in qualibet parochia episcopus sit consecratus. Tamen mediante Octobrio ad limina apostolorum cum Hilduvino et Richero (565) venire satagite, ut ante præsentiam nostri nostrorumque episcoporum coadunati, quid ex hoc canonica jubeat auctoritas explicare non denegetur. Et si forsitam pro paganorum metu tunc venire non valetis, in Kalendis Aprilis, omni occasione postposita, ad nos quantocius, sicut superius statutum est, pervenite. Et tunc omni errore radicitus exstirpato, qui dignus inventus fuerit per ostium ingrediatur in ovile ovium, et non aliunde, ne fur æstimetur. Quia nos Caroli regis decus nullo modo auferre volumus, sed pro vigore atque dilectione, vel consanguinitate nostri dilecti filii Berengarii gloriosissimi imperatoris, ut prior antecessorum suorum regum mos fuit, eum ita illibatam atque inconcussam dominationem obtinere delectamur: et sicut priores suos antecessores, nostrorum antecessorum auctoritate, episcopum per unamquamque parochiam probabiliter statutum est, ita ut Carolus rex faciat confirmando jubemus. Tamen usque ad illud temporis, sicut superius statutum est, Leogis episcopatus in vestra maneat potestate: ita ut Hilduvinus illic aliquod sacerdotale ministerium nullo modo audeat exhibere.

VIII.

EPISTOLA JOANNIS X AD CAROLUM III REGEM.

(Anno 921.)

Significat se ad Herimannum scripsisse, ut cum Hilduvino et Richario Romam veniat: Hubertum etiam ob Ecclesiæ Romanæ deprædationem excommunicasse.

[Apud Mansi *ibid.*]

JOANNES episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio CAROLO glorioso regi.

Cum sincera in vobis charitas, atque perfecta mansuetudo clarescat, quia divina dispensatione hoc agitur, conditori nostro Deo immensas gratiarum actiones referimus. Unde hortantes vestram filiationem monemus, ut semper solliciti manentes, subditos quoque vobis commissos per abrupta diutius ire non permittatis. Quia in hoc vestri regni sceptrâ sublimia manent, cum Spiritus sancti dispensatione quod inutiliter gestum est emendare non negligitis. Noster namque dilectus filius Berengarius gloriosissimus imperator apostolatu

(565) Richero abbas erat Prumiensis monasterii: Gisebertus vero, quem Lotharienses ducem sibi asciverant, comes de Capræmonte dicitur a non-

A nostro litteras ex Richero a vobis electo in Leodio atque a cuncto clero et populo, transmisit: et qualiter Gisebertus vester infidelis Hilduvinum illic consecrare præcipiendo non formidavit. Nos vero, prece dilecti filii nostri moti, Herimanno archiepiscopo nostri: apostolanus apices transmittere studuimus, quatenus mediante Octobrio cum illis pariter junctus ad limina apostolorum non differat venire: ut tunc probabilibus documentis canonice, qui dignus est, approbetur; qui vero dignus esse contemplatur, tunc reprobatus appareat. Usque ad illud vero tempus, ut Hilduvinus in supradicta ecclesia, quæ Legia dicitur, aliquod regimen detinere et sacerdotale officium exhibere non audeat, commonendo præcipimus. Tamen, quia dilectio nostri filii in vobis abundanter emanat, dignum est sinceritas atque consanguinitas vestra ut in illo promptius appareat; et ita fidissimus ex vestra dilectione permaneat, quatenus ex illius adminiculo in præsentem cognoscatis. De hoc vero quod Gisebertus contra vestra sceptrâ inutiliter gessit, valde doluimus: eo quod prisca consuetudo, et regni nobilitas censuit, ut nullus episcopum ordinare debuisset absque regis jussione. Et, quia Herimannus archiepiscopus, magis hominis quam Dei formidinem metuens, Giseberti jussione Hilduvinum consecrare non distulit, hac pro ratione sententiam vocationis illi transmisimus, ut mediante Octobrio, et si pro metu paganorum venire tunc nequeunt, in Kalendis Aprilis, omni remota occasione, tunc nullo modo cum Hilduvino et Richero venire differat. Quia tunc inibi conjuncti, ex decore vestri regni subtiliter colloquentes, ita radicitus hoc quod vobis per Gisebertum contingit exstirpare non denegabimus, ut postmodum nec ipse, qui auctor iniquitatis contra vestra sceptrâ gessit nec alius aliquis audeat aliquam læsionem vestro in regno inferre. Illud etiam vestræ filiationi innotescimus, qualiter nos juncti cum Berengario gloriosissimo imperatore dilecto filio nostro, ad Hubertum, ut deprædationes atque incendia, quæ in sancta Romana Ecclesia committere non formidavit, emendare studuisset, admonendo misimus: qui renitens, atque superba voce hoc contradicens, emendare noluit. Nos autem, secundum nostri ministerii effectum, illum sub excommunicatione misimus, eumque anathematis vinculo alligavimus cum omnibus suis sequacibus. Unde vestræ celsitudini hoc patefacimus, ut nullus vestri regni illum sequatur, vel ei adjutorium impendat, quia non solummodo qui eum sequuntur alligavimus, sed etiam qui ei adjutorium impendere defectantur.

IX (566.)

EPISTOLA JOANNIS X AD JOANNEM ARCHIEPISCOPI SALONITATUM (SPOLETINUM) ET EJUS SUFFRAGANEOS.

(Anno 914-28.)

Joannem et ejus suffraganeos de Romana sede tardius neglecta objurgat, eosque Methodii doctrinam nullis. Jac. Sirm.

(566) Hujus epistolæ et duarum sequentium summaria tantum datus ex Jaffe, *Regesta pontif. Rom.*

sequi dolet. Hortatur, ut consilio Joannis Anconitani et Leonis Prænestini episcoporum usi, vitia corrigant, videantque potissimum, ut secundum mores Romanæ Ecclesiæ ministerium sacrificii peragatur, in Latina scilicet lingua, non autem in extranea.

[Farlatus, *Illyr. sacr.*, 93.]

Cum religio, etc.

X.

EPISTOLA JOANNIS X AD TAMISLAUM REGEM CROATORUM, MICHAELEM DUCEM CHULMORUM, etc.

(ANNO 914-28.)

Tamislauum, regem Croatorum, Michaellem, ducem Chulmorum, Joannem et ejus suffraganeos, omnes Zupanos, cunctos sacerdotes, universum populum Slavoniæ et Dalmatiæ hortatur, ut tenerimos pueros a cunabulis in studio litterarum Deo offerant, neve in barbara, seu Slavonica lingua Deo sacrificium offerri sinant. Saxonum proponit exemplum, qui a Gregorio papa doctrinam pariter et litterarum studia in ea lingua perceperint, in qua apostolica ecclesia infulata manebat. Monet ut Joannis Anconitani et Leonis Prænestini episcoporum præcepta sequantur.

[Farlatus, *ibid.*]

Divina, etc.

XI.

AD JOANNEM ARCHIEPISCOPUM SPALATINUM.

(ANNO 914-28.)

Joannem jubet una cum Gregorio, episcopo Nonensi, ad se venire componendæ litis causa, præsentibus legatis suis ortæ.

[Farlatus, *ibid.*]

Quia in vobis, etc.

XII.

JOANNIS X BULLA (566') PRO MONACHIS S. LAUNOMARI APUD ARVERNOS.

(ANNO 928.)

Monachis S. Launomari, per paganos fugatis, possessiones a Willelmo comite Arvernensi donatas confirmat.

[Apud Mabill. *Acta SS. ord. Bened.*, sæc. IV. p. II, p. 254.]

JOANNES episcopus, servus servorum Dei, omnibus episcopis et senioribus Galliæ, cæterisque sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus, salutem.

Quoniam ex successorum apostolorum pietate sic universaliter debemus consulere cunctis, ut singulorum quoque causas sine fastidio debeamus cognoscere: studendum est nobis non minus velle prodesse, quam præesse. Noveritis itaque illustrem nobisque charissimum Arvernorum præsidem Willelmum, et uxorem ejus Ingelbergam per fideles sibi legatos, Adalelmum scilicet reverendissimum episcopum, Ocbertum et Calseum clarissimos vi-

ros, manifestasse nobis, qualiter pro Dei amore susceperint monachos sancti Launomari confessoris Christi cum corpore ipsius sancti, persecutione diutina paganorum a suo loco fugatos; quodque eis ad refugium ipsi donaverint aliquid de rebus suis in præsentia, et, si opportunitas se illis præbuerit, deinceps plura duros quæ sunt in partibus Arvernensis, id est villam Magenciacum cum ecclesia sancti Petri nomine consecrata; et vineam indominicatam ejusdem villæ, et aliam villam juxta Magenciacum, et juxta illas villam quæ dicitur Blavignacus, partemque in villa quæ vocatur Espidincus (*Espezin*), mansos duos; et in villa Regniaco (*Regnac*), vineam indominicatam: et in villa Malamorte omnem hæreditatem ejusdam Asterii, quam de Geraldo et de Lucretia ejus uxore acquisiverunt: et in Baregnis vineam indominicatam et in ipso comitatu villam Bornicum (*Bort*), quam de... acquisiverunt; et super fluvium Dore in comitatu Claromontensi villas Piscatorias cum servis et ancillis, pratis, terris cultis et incultis, silvis, et manso, quæ de Fulcherio commutaverunt; et similiter Prisciniacum (*Precignac*) cum omni integritate, et tres alios mansos juxta positos, scilicet Vallecinga, Floriacum Montjocundum. Super quare suggererunt vigilanter apostolatui nostro, quem vice beati Petri tenemus, per religiosum et venerabilem episcopum Adalelmum, et supra nominatos Ocbertum et Calseum nobiles viros, sedem Romanam de more scilicet devote adeuntes, ut ipsam eorum donationem secundum consuetudinem prædecessorum nostrorum sanctæ sedis apostolicæ privilegio firmarem, propter quorumlibet in posterum certam cupiditatem vel inquietudinem: quatenus omni deinceps tempore absque quorumcunque crudelitate vel subreptione monachi cum ipso abbate, ipsi et successores eorum, possint ibidem consistere, et sui propositi normam optime servare. Quorum piis actis congaudentes, et justis petitionibus annuentes, decernimus per hoc apostolicæ auctoritatis privilegium, perque illam potestatem quam a Deo in beato Petro apostolo accepimus, ut tam ipsæ res supra nominatæ, quam aliæ, quas vel ipse Deo amabilis præses et ejus uxor Ingelberga, vel alii forte Dei amatores deinceps eisdem monachis vel successoribus eorum donaverint, Domino Salvatori nostro sanctoque Petro atque beato Launomaro deserviant in usibus monachorum et diversis utilitatibus, adveniente unquam Christianorum... qualibet occasione, aliquam sustineant calumniam; sed liceat servis Dei ejusdem loci cultoribus, cum consilio et voluntate abbatis sui ea stabili firmitate, sicut eis expedierit, tenere et gubernare. Si quis autem cupiditate vel aliqua malignitate ductus eorum testamentum et hoc nostræ auctoritatis privilegium aliqua oc-

invenire est. EDIT.

(566') Bulla hæc Joanni VIII perperam tribuitur.

Operis enim ab illo citati (*Illyr. sacr.*) non nisi duos priores tomos (SÆC. IV-VII.) in bibliothecis nostris

PATROL. CXXXII.

26

casione conatus fuerit infringere, et de ipsais rebus sæpeditis servis Dei aliquam calumniam vel modestiam [ingerere] .. aut abbatem eis imponere, nisi solum illum, quem concursus omnis congregatio sibi ex sese elegerit, qui eis prodesse et præesse secundum Regulam beati Benedicti valeat, hunc auctoritate sancti Spiritus sanctorumque apostolorum a liminibus sanctæ Dei Ecclesiæ, et a communionem corporis et sanguinis Domini nostri Jesu Christi, atque consortio omnium Christianorum anathematis vinculo ligatum separamus : ut, nisi cito resipuerit, omnia quæ depravaverat, corrigendo, cum rapacibus a regno Dei exclusus, perpetua damnatione feriatur.

XIII.

JOANNIS X EPISTOLA AD AIMERICUM NARBONENSEM ARCHIEPISCOPUM.

(Anno 928.)

Ecclesiæ Narbonensis possessiones confirmat.

[*Gall. Christ., tom. VI, Instrum., pag. 16.*]

JOANNES episcopus, servus servorum Dei, AIMERICO, archiepiscopo sanctæ Dei Ecclesiæ Narbonensis, dilecto filio et confratri nostro. Litteras ab unanimitate tua nostro directas apostolatui apostolica patientia suscepimus, et ea quæ innotuisti admittentes, condoluimus vos tot pertulisse incommoda, vobisque compassi sumus ; quoniam si unum membrum patitur, omnia compati debent. eo quod, secundum Apostolum et egregium prædicatorem gentium, hujusmodi sollicitudinem circumferamus ; quia, ut apostolice fateamur : *quis infirmatur, et ego non infirmor ? quis scandalizatur, et ego non uror ? (II Cor. II, 29.)* Cum præsertim me humiliarem ut eos lucrifacerem... esse nolumus ab ipso Domino in specula constituti ; qui vice beati Petri, apostolorum principis ; celestis regni clavigeri, vos instituere decrevi. Igitur reverentia vestræ fraternitatis postulavit a nobis quatenus sanctæ apostolicæ nostræ auctoritatis privilegio confirmare deberemus omnes res immobiles ejusdem sanctæ primæ sedis ecclesiæ Narbonensis, constructæ in honore sanctorum Justi et Pastoris, ubi beatus Paulus confessor Christi corpore requiescit ; hoc est omnes domos, cellas, ecclesias, villas, curtes, parochias, terras, prata, silvas, necnon et medietatem salinarum, et telonei, seu raficam et naufragium, monasterium S. Laurentii, et cellas cum omnibus eis pertinentibus, una cum familia eorum utriusque sexus, et ea quæ a piis dominis imperatoribus, marchionibus, sive aliis Deum timentibus in eadem ecclesia Narbonense collata sunt et consistunt, tam in ipso comitatu Narbonense, necnon et Redense, seu et Mimerbense atque Ausonense, necnon et Biterrense,

A sive etiam Nemausense ; et in comitatu Bisuldunense monasterium Bagnola, quæ est ecclesia fundata in honore S. Stephani martyris. Unde salubribus petitionibus vestris inclinati decrevimus, et a præsentis prima indictione hujus nostræ apostolicæ confirmationis privilegio roboramus, et in perpetuum apostolica auctoritate confirmamus in usum et solatia ejusdem sanctæ primæ ecclesiæ Narbonensis cui præesse dignosceris, id est omnes domos, cellas, ecclesias, villas, curtes, parochias, terras, vineas, prata, silvas, necnon et medietatem salinarum et telonei, seu raficam atque naufragium, monasterium S. Laurentii et cellas cum omnibus eorum pertinentiis, una cum familia eorum utriusque sexus, et omnia quæ a piis dominis imperatoribus et marchionibus, sive aliis Deum timentibus in eadem ecclesia Narbonense collata sunt, vel (conferenda) collatura erunt, tam in ipso comitatu Narbonense, etiam et Redense, seu Mimerbense, atque Ausonense, necnon et Biterrense, item jure firmissimo a te tuisque successoribus possideri volumus ac dominari.

XIV.

JOANNIS X EPISTOLA AD RODULFUM REGEM FRANCORUM, WIDONEM ARCHIEPISCOPUM LUGDUNENSEM, etc.

(Anno 928.)

Monasterium Cluniacense commendat, cui donatas a Bernone abbate res monasterii Gigniacensis, quas Wido abbas abstulerat, restitui vult

[*Bullar. Cluniac. 2.*]

C JOANNES episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio RODULFO (567) glorioso regi Francorum, necnon reverendissimo et sanctissimo confratri nostro Widoni sanctæ Lugdunensis Ecclesiæ archiepiscopo, atque reverendissimis episcopis STATEO et BERNONI, comitibus HUCONI et GISEBERTO.

Auditum nostris apostolicis auribus quod Guido abbas per violentiam abstulit a Cluniaco hoc quod Berno abbas de potestate (568) Gigniacensis monasterii sub censu tenendum legaverat. Quapropter monemus dilectionem vestram quatenus res omnes illas Cluniensibus restituatis. Quia vero prædictus Wido conqueritur quod Berno abbas hoc legaliter non fecit, pro eo quod terminam temporis ac personarum in illo suo testamento non posuit ; nos ad quorum dispositionem utraque loca pertinent, jubemus (569) et constituimus ut, quandiu ex illis monachis, qui in Gigniaco professionem fecerunt, aut oblati sunt apud Cluniacum, aliquis vixerit, res ipsas monachi Clunienses teneant sub nostra ditione, nisi forte ipsi monachi sua sponte res ipsas dimiserint. Cæterum vobis, o fili Rodulfe, et fidelibus tuis, qui monasterio Cluniensi prodesse valeant attentius, et abbatem et congregationem vestræ dilectioni com-

(567) Hoc rescriptum notis chronicis destitutum est : sed ex Widonis litteris colligit Mabillonius id scriptum fuisse ante annum sextum Rodulfi regis, seu anno Christi 928, paulo post obitum Bernonis.

(568) Vulgo *Gigni*, in territorio Lugdunensi.

(569) Huic temperamento Wido acquievit edito instrumento, cujus est hæc clausula : *Ego Rotgarius sacerdos rogatus scripsi et subscripsi, atque dotavi xii Kal. Februarii, anno vi, regnante Rodulfo rege.*

mendamus, utque locus ille, qui sancte nostræ sedi commissus est, sese pro amore apostolorum, mundi videlicet judicium atque paterna dilectione bene gaudeat elegisse.

XV.

JOANNIS X EPISTOLA AD WENNI ARCHIEPISCOPUM
RAMBURGENSEM.

(Anno 914-928.)

Illi pallium mittit et privilegia Hamburgensia confirmat.

[Apud Lappenberg, *Hamb. Urk.* I, 39.]

† JOANNES episcopus, servus servorum Dei, dilecto confratri WENNI, venerabili archiepiscopo Hammenburgensis Ecclesiæ, tibi tuisque successoribus in perpetuum.

Convenit apostolico moderamini pia religione pollutibus benevola compassione succurrere, et poscentium animis alacri devotione impertiri assensum. Ex hoc enim lucrî potissimum præmium

apud Deum proculdubio promeremur, dum venerabilia loca opportune ordinata ad meliorem fuerint per nos statum perducta. Igitur, quia postulasti a nobis quatenus archiepiscopatum Hamma- burgensem totum in integrum tibi tuisque successoribus confirmarem, sicut a beato Gregorio, Nicolao et aliis prædecessoribus nostris decretum est, inclinati precibus tuis, pallium tibi ex more transmittimus, et quæcumque ab eis Ecclesiæ tuæ et antecessoribus tuis data sunt et privilegiis confirmata, nos apostolica auctoritate tibi concedimus et nostro privilegio confirmamus, scilicet omnia quæ generaliter atque specialiter ad eundem præfatum archiepiscopatum pertinent, quæque tui antecessores... Jesu Christo.

Data iv Kalendas Novembris per manus Leonis, sanctæ Romanæ sedis cancellarii. Anno domini Joannis papæ primo, indictione 9.

ANNO DOMINI DCCCXXIX.

LEO PAPA VI.

NOTITIA HISTORICA.

Leo Christophori primicerii filius, hujus nominis sextus factus est pontifex circa finem anni 928 tempore Constantini imperatoris. Sequenti anno in carcerem detrusus, post sex menses et dies 3 (al. 15) mortuus est, ut testantur versus Frodoardi de Pontif. Rom., apud Mabill. Actorum sæc. III, p. u, p. 607.

Pro quo (Joanne) celsa Petri sextus Leo regmina sumens
Mensibus hæc septem servat quinisque diebus
Prædecessorumque petit consortia vatum.

LEONIS PAPÆ VI

EPISTOLA

AD EPISCOPOS DALMATIÆ.

(Anno 928, 29.)

Forminum Jaderensem et Gregorium Nonensem cæterosque Dalmatiæ episcopos hortatur ut Joanni archiepiscopo Spalatino, pallium adepto, pareant. Jubet finibus suis quemque episcopum, nominatimque Absorensem, Arbensem, Ragusanum, contentum esse, Gregoriumque Croatorum episcopum in administranda ecclesia Scardonitana acquiescere.

(Apud Ughelli, *Italia sacra*, tom. V, pag 1421.)

LEO episcopus, servus servorum Dei, FORMINO sanctæ Aderensis Ecclesiæ episcopo, et GREGORIO sanctæ Nonensis Ecclesiæ episcopo, omnibusque episcopis per Dalmatiam commorantibus, etc.

Quia gratiosa Dei omnipotentis misericordia vos in

episcopali infula constituit, dignum est ut vestro metropolitanano sanctæ Spalatensis Ecclesiæ archiepiscopo summam reverentiam exhibere delectemini quatenus per ordinem et per normam justitiæ gradientes, securi et intrepidi valeatis ad divinam co-